

Împăcarea cu Dumnezeu, înfăptuită de Isus Cristos – sursa păcii dintre oameni

Tarciziu-Hristofor Șerban¹

ABSTRACT • The conflict at the borders of our country between Ukraine and the Russian Federation, in which the majority churches in these countries are collaterally involved, draw attention to how they justify their defensive (in the case of Ukraine) and offensive (in the case of the Russian Federation) attitudes. The supporting speeches of the parties include, in addition to historical or ideological motivations, theological and moral ones grounded in the traditional teaching of these Churches, until recently, only one. It is precisely the way in which these Churches engage motivationally in supporting political discourse that leads to a serious distortion of Christian teaching. In this way, the motivational discourse of the Churches circumstantially alters evangelical values by aligning them with political discourse.

Through my exposition I try to bring to the forefront the foundation of Christian teaching regarding the source of peace between men and peoples: the self-sacrifice of Jesus Christ that reconciles man to God and men to one another.

KEYWORDS • War, Peace, Church, Reconciliation, Theology

¹ Lector universitar la Facultatea de Teologie Romano-Catolică a Universității din București, [tarciziu-hristofor.serban \[at\] ftcub.unibuc.ro](mailto:tarciziu-hristofor.serban[at]ftcub.unibuc.ro); ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4838-4368>.

Introducere²

Din februarie 2022, la granițele României se desfășoară un război care produce mii de victime de vieți omenești atât din rândul celor două armate angajate în conflict cât, și mai dureros, din rândul populației civile.

Concomitent cu acțiunile beligerante, se desfășoară în mass-media un război informațional prin care se încearcă justificarea agresiunilor, justificare ce evocă motive de natură istorică, juridică, politică și chiar religioasă.

În acest context atât de complex sunt angrenate și Bisericile, îndeosebi cele majoritare din cele două țări beligerante, dar și din cele ale întregii Europe. Pe lângă activitățile lor liturgice, ele sunt chemate să joace un rol esențial în acest război. Având în vedere învățătura evanghelică pe care o predică și misiunea pe care au de împlinit în sânul comunității și al societății, rolul lor ar fi eminamente unul pacificator. Tocmai de aceea momentul prezent este special: Bisericile sunt chemate în fața instanței istoriei să dea un examen esențial, acela de a se situa de partea păcii și a o promova în așa fel încât să se ajungă cât mai curând la tăcerea armelor, la încetarea ostilităților, oprirea pierderilor de vieți omenești, oprirea distrugerilor infrastructurii atât de vitale populației țării agresate, la dialog respectuos, la tratate de pace durabilă. Prin urmare, Bisericile nu au voie să piardă acest examen. Altfel, își vor trăda misiunea încredințată lui de Isus Cristos, își vor pierde credibilitatea în ochii opiniei publice și, mai devreme sau mai târziu, în ochii propriilor credincioși.

Evident că lucrurile nu sunt simple. Evident că responsabililor Bisericilor le revine o sarcină grea: cea a împăcării. Și de aceea, pentru a fi fideli față de misiunea lor în sânul propriilor Biserici și în sânul comunității umane, ar fi nevoie să citească și să interpreteze „semnele timpurilor în lumina

² Pentru această expunere m-am referit la următoarele documente: *Biblia*, Trad. Alois Bulai & Eduard Patrașcu, Iași, 2020 (cu abrevierile din textul citat); documente magisteriale: Conciliul Vatican II, *Gaudium et Spes* (în text *GS*), Editura ARCB, 2000², pp. 357-434); Ioan-Paul II, Exortăția Apostolică, *Reconciliatio et poenitentia* (în texte *RP*), cf <https://www.magisteriu.ro/reconciliatio-et-poenitentia-1984/>; Scrisoarea Enciclică a Papei Francisc, *Laudato Si'* (în text *LS*); <https://www.magisteriu.ro/laudato-si-2015/>.

Evangeliei“ (GS 4) ca să-și reîmprospăteze atitudinea pacificatoare care astăzi le revine în modul cel mai stringent. Or, potrivit Sfântului Papă Ioan Paul II,

„privirea păstorului descoperă cu durere, printre diversele caracteristici ale lumii și omenirii din zilele noastre, existența a numeroase, grave și triste dezbinări. Aceste dezbinări se manifestă nu numai în relațiile dintre persoane și dintre grupuri, ci și la nivelul unor colectivități mai mari: unele națiuni împotriva altora, blocuri de state ce se înfruntă dornice de a domina cu orice preș. La rădăcina rupturilor nu sunt greu de depistat conflicte care, dacă nu sunt soluționate prin dialog, se ascut prin dispută și învrăjbire.

Cercetând elementele generatoare de dezbinare, observatorii atenți au descoperit că ele sunt dintre cele mai variate: de la inegalitatea crescândă între grupuri, clase sociale și regiuni, la antagonisme ideologice nestinse; de la interesele economice opuse, la combativitatea politică expresă; de la divergențele tribale, la discriminări pe motive social-religioase.

Și totuși, aceeași privire adâncă, dacă este suficient de pătrunzătoare, percepe în însăși respectiva dezbinare, la oamenii de bunăvoință și la adevărații creștini, o dorință vădită de a uni ce este despărțit, de a șterge cicatricea rănilor, de a instaura, la toate nivelurile, o unire esențială. O astfel de dorință suscită în mulși un adevărat și aprins «dor» de împăcare“ (RP 2–3).

În intervenția mea îmi propun o scurtă recapitulare a temei biblice a împăcării. Mai precis îmi propun să arăt că împăcare dintre oameni este deosebit de dificilă, dacă nu chiar imposibilă, bine știind că la originea conflictelor și războaielor se află, în primul rând, încălcarea poruncilor lui Dumnezeu. Cu alte cuvinte, împăcare dintre oameni trebui să pornească de la împăcarea cu Dumnezeu. Și dacă întreaga Biblie promovează această idee, iar Isus Cristos este realizatorul ei, Sfântul Paul este cel care o formulează în termenii cei mai limpezi.

I. Relația Om – Dumnezeu: relație antagonică

Textele biblice vorbesc foarte devreme de o relație antagonică între Om și Dumnezeu. Această relație antagonică își are originea, potrivit Gen 3, în neascultarea omului față de Porunca primită de la Dumnezeu, Creatorul său. Or, păcatul primilor oameni are drept efect pervertirea inimii. În acest sens, sfântul Iacob se va întreba în mod retoric:

„De unde vin războaiele, de unde vin conflictele dintre voi? Oare nu tocmai din poftele voastre care se luptă în mădularele voastre? Râvniți și nu aveți; ucideți și invidiați, dar nu reușiți să obțineți; vă luptați și purtați războaie; nu aveți pentru că nu cereți, cereți și nu primiți pentru că cereți rău, pentru a risipi în plăcerile voastre“ (Iac 4,1-3).

În același sens trebuie să înțelegem situația întregului Israel de vreme ce păcatele sale constituie o ruptură a Legământului de pe Muntele Sinai, ruptură care atrage după sine „văpaia mâniei“ lui Dumnezeu. Și totuși, Dumnezeu care este „iubitor de oameni și milostiv“ (Ex 34, 6) se întoarce de la „văpaia mâniei“ sale și anunță către poporul său că își dorește pacea (Ps 85, 9). Și pentru că părerea de rău și dorința de împăcare întârzie să vine din partea Popoului său, Dumnezeu însuși ia inițiativa unui Legământ nou și veșnic (Ier 31, 31; Ez 36, 24-30). Mai precis, Dumnezeu are inițiativa unei împăcări cu mireasa Lui infidelă (Os 2,1 6-22) și cu fiii săi răzvrătiți (Ez 18, 31s).

De altfel toate riturile de ispășire din cultul mozaic, orânduite în vederea purificării de cele mai felurite greșeli, urmăreau în cele din urmă, împăcarea omului cu Dumnezeu. Și totuși, împăcarea desăvârșită și definitivă avea să fie împlinită de Isus Cristos, „Mijlocitorul între Dumnezeu și oameni“ (1 Tim 2, 5).

II. Împăcarea noastră cu Dumnezeu împlinită de Isus Cristos

1. *Inițiativa lui Dumnezeu* – Prin sine însuși, omul nu este capabil să se împăce cu Creatorul pe care l-a ofensat prin păcatul său. Aici, acțiunea lui Dumnezeu este primordială și decisivă; „toate sunt de la Dumnezeu, care ne-a împăcat cu sine prin Cristos“ (2 Cor 5, 18). El ne iubea chiar atunci când noi ne aflam în dușmănie cu El (Rom 5, 10) și Fiul său tocmai atunci a murit pentru noi (5, 8). Așadar, Misterul reconcilierii noastre se întâlnește cu misterul Crucii (Ef 2, 16) și al „marii iubiri“ cu care am fost noi iubiți (Ef 2, 4).

2. *Efectele împăcării* – De acum încolo Dumnezeu nu mai ține seamă de greșelile oamenilor (2 Cor 5, 19). Însă, departe de a fi doar o ficțiune juridică, acțiunea lui Dumnezeu este mai degrabă, după spusele lui Paul, „o nouă creație“ (2 Cor 5, 17). Împăcarea implică o reînnoire completă a celor care

beneficiază de ea și coincide cu îndreptățirea (Rom 5, 9s) și cu sfințirea (Col 1, 21s). Dacă până acum am fost dușmani ai lui Dumnezeu prin purtările noastre rele (Rom 1, 30; 8, 7), de acum putem să „ne lăudăm în Dumnezeu“ (Rom 5, 11), care vrea „să ne înfățișeze înaintea lui sfinți, fără prihană și nevinovați“ (Col 1, 22); „cu toții avem apropierea către Tatăl, într-un singur Duh“ (Ef 2, 18).

3. *Slujirea împăcării* – Întreaga lucrare a mântuirii este deja împlinită din partea lui Dumnezeu, însă, din alt punct de vedere, ea continuă și în prezent, până la Parusie, iar Paul putea defini activitatea apostolilor ca „slujire a împăcării“ (2 Cor 5, 18). „În numele lui Cristos“, apostolii sunt purtătorii ai „Cuvântului împăcării“ (5, 19s). Un vechi manuscris conține chiar expresia „Evanghelia împăcării“, și tocmai aceasta este dimensiunea mesajului apostolic (Ef 6, 15: „Evanghelia păcii“). În slujirea lor, vestitorii Evangheliei se vor strădui deci, după exemplul lui Paul, să fie și ei artizani ai păcii pe care o vestesc (2 Cor 6, 4-13).

4. *Primirea darului lui Dumnezeu* – Din faptul că Dumnezeu are inițiativa și este autorul principal al împăcării nu rezultă deloc că omului i-ar reveni o atitudine pur pasivă: dimpotrivă, activitatea lui este să primească darul lui Dumnezeu. Acțiunea divină nu este eficientă decât în cei care consimt la ea prin credință. De aici apelul presant al lui Paul: „Vă rugăm fierbinte în numele lui Cristos: lăsați-vă împăcați cu Dumnezeu“ (2 Cor 5, 20).

III. Împăcarea universală

1. *Creația reconciliată* – Vorbind despre împăcarea lumii (2 Cor 5, 19; Rom 11, 15), Paul se referea mai ales la oamenii păcătoși, fără a ignora de altfel faptul că și lumea materială este solidară cu omul și trebuie să aibă parte, la rândul ei de eliberarea lui (Rom 8, 19-22). În scrisorile din captivitate, mai precis în Coloseni și Efeseni, orizontul Apostolului se lărgeste, cuprinzând întregul univers, „cele de pe pământ, și „cele din ceruri“ (Col 1, 20): împăcați cu Dumnezeu prin sângele Crucii, oamenii sunt împăcați totodată și cu

spiritele cerești; s-a terminat cu atitudinea de ostilitate pe care o puteau avea, față de noi, puterile îngerești, sub regimul perimat al Legii (Col 2, 15).

2. *Reconcilierea iudeilor și a păgânilor* – Ef 2, 11-22 este o încununare a învățaturii lui Paul. Aici se pun în lumină deplină acțiunea lui Cristos, „Pacea noastră” (2, 14) și mai ales minunatele binefaceri pe care aceasta le obține pentru păgânii de mai ieri: aceștia sunt acum integrați în Poporul ales, alături de iudei, epoca separării și a urii a luat sfârșit, toți oamenii sunt, în Cristos, un singur Trup (2, 16), un singur Templu al Duhului Sfânt (2, 21). Apostolul neamurilor nu ia în seamă suferințele glorioase pe care i le aduce vestirea acestui mister (Ef 3, 1-13).

Paul a fost teologul inspirat și slujitorul neobosit al împăcării, însă înfăptuitorul acesteia a fost Isus, prin jertfa proprie „în trupul său de carne” (Col 1, 22); și tot El i-a subliniat, cel dintâi, exigențele profunde: păcătosul iertat de Dumnezeu și împăcat cu El nu poate să-i aducă un cult bineplăcut dacă nu merge mai întâi să se împace cu fratele său (Mt 5,2 3s) și mai nou, potrivit Enciclicei *Laudato Si'*, și cu natura.

Concluzie

Cu alte cuvinte, Evanghelia ia foarte în serios calitatea actului religios pe care orice credincios ar fi să-l împlinească. Or, dacă este sancționat atât de sever cel care ar voi să vină în fața altarului pentru a aduce o ofrandă în situația în care fratele lui are ceva împotriva lui, cu atât mai mult Bisericiile ar trebui să întrebe în modul cel mai serios cu privire la calitatea slujirilor lor religioase atunci când ies din linia evanghelică. Mai mult, Bisericii îi revine prin vocație, după cum am văzut, misiunea împăcării. Or, așa cum spune Sfântul Papă Ioan Paul II:

„Carisma și originalitatea Bisericii, în ceea ce privește împăcarea, la orice nivel s-ar efectua aceasta, rezidă în faptul că ea urcă întotdeauna până la acea împăcare *la sursă*. Fiindcă Biserica, în virtutea misiunii sale principale, simte că este datoră ei să ajungă până la rădăcinile sfâșierii inițiale care este păcatul – pentru ca acolo să aducă însănătoșirea și să restabilească o împăcare, și ea primordială, care să constituie principiul eficient al oricărei împăcări adevărate...”

Împăcarea este necesară pentru că înainte s-a produs ruptura adusă de păcat, din care au decurs toate celelalte forme de ruptură în interiorul omului și în jurul lui. Împăcarea deci, ca să fie deplină, necesită în mod absolut eliberarea de păcat, respins în rădăcinile sale cele mai adânci. De aceea, o strânsă legătură interioară unește convertirea cu împăcarea astfel încât e cu neputință să se despartă una de alta sau să se vorbească de una trecând-o sub tăcere pe cealaltă...

Aducând vestea cea bună a împăcării, sau propunând realizarea ei prin sacrameinte, Biserica îndeplinește o adevărată misiune profetică, denunțând relele de care suferă omul, în însuși izvorul lor otrăvit, arătând rădăcinile dezbinărilor și insuflând speranța că tensiunile și conflictele vor putea fi depășite și astfel se va ajunge la bună înțelegere și pace pentru toate categoriile și grupările societății omenești. Ea transformă într-o civilizație a iubirii o condiție istorică marcată de ură și violență. Oferă tuturor principiul evanghelic și sacramental al acelei reconcilieri *la sursă*, de unde izvorăște orice alt gest sau act de împăcare și la nivel social.“ (RP 4)